

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริม การศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน หลักธรรมที่ใช้เป็นแนว ทางในการปฏิบัติงาน แนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และ ปัญหาในการปฏิบัติงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 4 กลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่ม ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) ด้วยขั้นตอนแรกคัดเลือกวัดที่รับอุปการะ และส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยการส่งจดหมาย ไปสอบถามข้อมูลจากวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 - 2539 จำนวน 482 วัด จากวัดทั้งหมดในประเทศไทยจำนวน 30,377 วัด ทำให้ทราบข้อมูลว่ามีวัดที่ได้ปฏิบัติงานตามที่ ก่อถามา จำนวน 5 วัด ได้แก่ วัดอุโมงค์ วัดสระแก้ว วัดทุ่งเหียง วัดจันทน์กะพ้อ และวัด ศรีสุดา สำหรับอีก 8 วัด ได้จากการแนะนำจากผู้รู้จัก ได้แก่ วัดโพธิ์งาม วัดมหาดม้งคตาราม วัดพุทธไทยวัลย์ วัดยางคอกเกลือ วัดโบสถ์วรดิษฐ์ วัดชุมทอง วัดไร่ และวัดป่าแคด รวมทั้งหมด จำนวน 13 วัด แต่ละวัดผู้วิจัยได้ประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยดังนี้ คือ

1. พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา วัดละ 1 รูป จำนวน 13 รูป

2. เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ ต้องเป็นเด็กที่สามารถเป็นตัวแทนทางความคิดเห็นได้ ได้แก่เด็กที่เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 วัดละ 5 คน จำนวน 64 คน จากจำนวนเด็กทั้งหมด 65 คน เนื่องจากวัดมหิตตมังคลารามมีเด็กที่เป็นตัวแทนทางความคิดเห็นและสามารถให้สัมภาษณ์ได้เพียง 4 คนเท่านั้น

3. พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ต้องมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างน้อย 1 ปี พระสงฆ์ที่ร่วมงานวัดละ 2 รูป จำนวน 15 รูป วัดที่มีพระสงฆ์ร่วมงาน ได้แก่ วัดไร่ วัดชุมทอง วัดทุ่งเหียง วัดโพธิ์งาม วัดจันทน์กะพ้อ วัดศรีโสดา และวัดโบสถ์วรดิตถ์ หรือฆราวาสที่ร่วมงานวัดละ 2 คน จำนวน 4 คน รวม 19 รูป/คน จากจำนวนทั้งหมด 26 รูป/คน วัดที่มีฆราวาสร่วมงาน ได้แก่ วัดสระแก้ว วัดพุทธไทยวัยล์ วัดที่ไม่มีพระสงฆ์หรือฆราวาสร่วมงาน ได้แก่ วัดยางคอยเกลือ และวัดมหิตตมังคลาราม ส่วนวัดโบสถ์วรดิตถ์มีพระสงฆ์ที่ร่วมงานเพียง 1 รูปเท่านั้น

4. ครูในโรงเรียนที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ ต้องมีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อย 5 ปี และมีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่นนั้น โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 62 คน จากจำนวนครูทั้งหมด 65 คน เนื่องจากโรงเรียนพุทธไทยวัยล์มีครูที่สอนในระดับประถมศึกษาเพียง 3 คน และโรงเรียนพระพุทธรชินวงศ์ของวัดศรีโสดามีครูที่สอนในระดับประถมศึกษาเพียง 4 คน เท่านั้น

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

วัด	ที่อยู่	จำนวนประชากรและตัวอย่างประชากร			
		พระสงฆ์ที่ ก่อตั้งหรือ บริหารงาน	เด็กด้อย โอกาสทาง การศึกษา	พระสงฆ์ หรือ ฆราวาสที่ ร่วมงาน	ครู
ศรีโสดา	ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	1	5	2	4
ป่าแดด	ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	1	5	2	5
อุโมงค์	ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	1	5	-	5
พุทธไทยวัลย์	ต.แม่อุคค อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน	1	5	2	3
ยางคอยเกลือ	ต.ป่ามะคาบ อ.เมือง จ.พิจิตร	1	5	-	5
สระแก้ว	ต.บางเสด็จ อ.ป่าโมก จ.อ่างทอง	1	5	2	5
ไร่	ต.ศาลเจ้าโรงทอง อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง	1	5	2	5
ชุมทอง	ต.ไผ่จำศีล อ.วิเศษชัย- ชาญ จ.อ่างทอง	1	5	2	5
โบสถ์วรดิษฐ์	ต.ป่าโมก อ.ป่าโมก จ.อ่างทอง	1	5	1	5

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

วัด	ที่อยู่	จำนวนประชากรและตัวอย่างประชากร			
		พระสงฆ์ที่ ก่อตั้งหรือ บริหารงาน	เด็กค้อย โอกาสทาง การศึกษา	พระสงฆ์ หรือ ฆราวาสที่ ร่วมงาน	ครู
ทุ่งเหียง	ต.หมอนนาง อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี	1	5	2	5
โพธิ์งาม	ต.บางหลวง อ.สรรพยา จ.ชัยนาท	1	5	2	5
จันทน์กะพ้อ	ต.บางเตย อ.สามโคก จ.ปทุมธานี	1	5	2	5
มหัตตมังคละราม	ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	1	4	-	5
รวม		13	64	19	62

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ มี 5 ชุด ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ 4 ชุด และแบบสังเกต 1 ชุด

แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กค้อยโอกาสทางการศึกษาในแต่ละด้าน คือ ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน ด้านหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open Form) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง มีทั้งหมด 4 ชุด คือ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสงฆ์จำนวน 42 ข้อ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ จำนวน 15 ข้อ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา จำนวน 21 ข้อ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาจำนวน 26 ข้อ

แบบสังเกตที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสังเกตด้วยตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสังเกตสภาพทั่วไป ของวัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา จำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสังเกตการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในด้านการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังคุณธรรมและการฝึกอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ จำนวน 11 ข้อ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา
2. รวบรวมข้อมูลที่ได้ นำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต
3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามและสำนวนภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นเครื่องมือฉบับชั่วคราว
4. นำเครื่องมือฉบับชั่วคราวไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรและตัวอย่างประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยแต่ไม่ใช่และตัวอย่างประชากรประชากรที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา จำนวน 1 รูป เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ จำนวน 5 คน พระสงฆ์ที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา จำนวน 1 รูปฆราวาสที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาจำนวน 1 คน และครูในโรงเรียน ที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ จำนวน 5 คน แล้วนำมาแก้ไขข้อบกพร่องเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือแต่ละประเภท โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาในระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา จำนวน 13 รูป สัมภาษณ์เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ จำนวน 64 คน สัมภาษณ์พระสงฆ์ที่ร่วมงานจำนวน 15 รูป และสัมภาษณ์ฆราวาสที่ร่วมงานจำนวน 4 คน จากวัดที่รับอุปการะและส่งเสริมการศึกษาในระดับประถมศึกษา ให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะจำนวน 13 วัด ใน 8 จังหวัด ได้แก่ วัดป่าแดด วัดอุโมงค์ วัดศรีโสดา ในจังหวัดเชียงใหม่ วัดพุทธไทยวัลย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน วัดโพธิ์งามในจังหวัดชัยนาท วัดสระแก้ว วัดไร่ วัดชุมทอง วัดโบสถ์วรดิษฐ์ ในจังหวัดอ่างทอง วัดยางคอกยเกลือในจังหวัดพิจิตร วัดทุ่งเหียงในจังหวัดชลบุรี วัดจันทน์กะพ้อในจังหวัดปทุมธานี และวัดมหัตตมังคลารามในจังหวัดสงขลา สัมภาษณ์ครูในโรงเรียน ที่เด็ก ด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ จำนวน 62 คน โดยใช้หลักการสัมภาษณ์ดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดและนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์ประชากรและตัวอย่างประชากรทั้ง 4 กลุ่ม โดยการโทรศัพท์แจ้งไปที่เจ้าอาวาสของวัดที่ใช้ในการวิจัยให้ได้รับทราบ
2. ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยทุกกลุ่มตามวันเวลาที่กำหนดด้วยตนเองโดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 1 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2540 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2540 เป็นเวลา 7 เดือน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต

ผู้วิจัยเดินทางไปสังเกตสภาพทั่วไปของวัด ที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาจำนวน 13 วัด และสังเกตการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังคุณธรรม และการฝึกอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ จำนวน 13 รูป โดยใช้หลักการสังเกตดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดและนัดหมายวันเวลาในการเดินทางไปทำการสังเกตสภาพทั่วไปของวัดและสังเกตการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ โดยการโทรศัพท์แจ้งไปที่เจ้าอาวาสของวัดที่ใช้ในการวิจัยให้ได้รับทราบ

2. ผู้วิจัยเดินทางไปสังเกตสภาพทั่วไปของวัดและสังเกตการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ตามวันเวลาที่นัดหมายด้วยตนเองโดยทำการสังเกตวัดละ 2 วัน ตั้งแต่เวลา 08.00 - 18.00 น.

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตมาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

1.1 ข้อมูลตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง และตารางประกอบความเรียง

1.2 ข้อมูลตอนที่ 2 เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสงฆ์และบุคลากรที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ในแต่ละด้านตลอดจนข้อเสนอแนะอื่น ๆ นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

2. ข้อมูลจากการสังเกต

นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

หาค่าร้อยละโดยใช้สูตร

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบในแต่ละข้อ} \times 100}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด}}$$